

Professionaliseringsbehoeften van leerkrachten op het gebied van (hoog) begaafdheid

📅 28 januari 2021 📄 1 / 2021 Jaargang 23

Joke Peijnenburg, Elise Samsen, Kim Smeets & Anouke Bakx

Leerkrachten staan voor de uitdaging om aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van elke leerling. Omdat elke klas vol zit met verschillende leerlingen, zijn de onderwijsbehoeften ook heel divers.¹ Differentiëren, dus het omgaan met verschillen, is belangrijk opdat leerlingen zich optimaal ontwikkelen. Dit geldt voor alle leerlingen, dus ook voor de (hoog)begaafde leerlingen.^{2,3} Het creëren en bevorderen van een effectieve leeromgeving voor (hoog) begaafde leerlingen vereist speciale kennis en vaardigheden van de leerkrachten.⁴ De vraag rijst dan ook wat leerkrachten zelf nodig hebben om deze leerlingen goed te kunnen begeleiden.

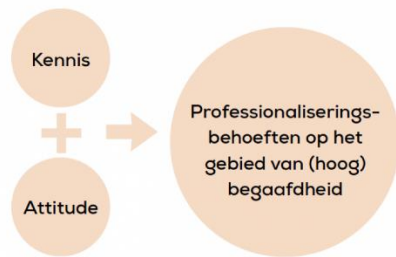
Afgelopen schooljaar is binnen POINT onderzoek gedaan naar professionalisering van leerkrachten op het gebied van (hoog)begaafdheid. Binnen het onderwijs en op de pabo wordt nog relatief weinig aandacht besteed aan dit thema.^{5,6} Daarbovenop blijken professionaliseringsactiviteiten zoals workshops en cursussen zelden tot grote veranderingen in het handelen van leerkrachten te leiden.⁷ Leerkrachten geven dan ook aan dat zij professionaliseringsactiviteiten vaak als niet relevant zien voor de problemen waar zij tegenaan lopen.⁸ Daarom is in het onderzoek gekeken naar de professionaliseringsbehoeften van leerkrachten. Hierbij is rekening gehouden met de al aanwezige kennis en attitude ten opzichte van (hoog)begaafdheid (zie figuur 1).

POINT

POINT is een werkplaats voor onderzoek met betrekking tot (hoog)begaafdheid. Binnen POINT worden de onderwijspraktijk en het wetenschappelijk onderzoek met elkaar verbonden.

Attitude en kennis

Uit het POINT-onderzoek blijkt dat sommige leerkrachten heel weinig kennis en sommige leerkrachten zeer veel kennis hebben van (hoog) begaafdheid. Over het algemeen behalen de leerkrachten een gemiddelde kennisscore.

Figuur 1. De invloed van kennis en attitude op de professionaliseringsbehoefte van leerkrachten.

De attitude van leerkrachten is over het algemeen zeer positief: leerkrachten staan positief tegenover het bieden van passend onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen. Als laatste is naar voren gekomen dat leerkrachten met veel kennis ook een positievere houding hebben ten aanzien van begaafdheid dan leerkrachten met weinig kennis.

Professionaliseringsbehoefte

Over het algemeen hebben leerkrachten veel interesse in professionele ondersteuning binnen het thema (hoog)begaafdheid. Leerkrachten die een positievere houding (attitude) hebben omtrent (hoog)begaafdheid, hebben ook meer interesse in professionalisering binnen dit onderwerp. Het kennisniveau en de attitude van de leerkracht zijn verder ook van invloed op de interesses in verschillende onderwerpen. Zo zouden leerkrachten met een minder positieve attitude en minder kennis hun deskundigheid willen vergroten op het gebied van signaleren van (hoog)begaafdheid. Leerkrachten met een positievere attitude en veel kennis zijn juist geïnteresseerd in het aanbod van materialen voor onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen.

Op de vraag wat leerkrachten zelf nodig hebben voor een succesvolle professionalisering geven de meeste leerkrachten aan dat zij meer tijd nodig hebben en daarmee samenhangend ook een reductie van taken. Daarnaast zouden veel leerkrachten ondersteuning willen krijgen van een expert en willen deelnemen aan workshops of studiedagen. Ook geven leerkrachten aan dat zij praktische materialen en handvatten nodig hebben om (hoog)begaafde leerlingen beter te kunnen begeleiden.

Top 5 behoeften voor succesvolle professionalisering

1. Tijd
2. Ondersteuning en advies van een expert
3. Professionalisering aangeboden door de scholengemeenschap
4. Materialen
5. Informatie en praktische handvatten

Wat betekent dit voor de praktijk?

Het is belangrijk dat de schoolbesturen ruimte maken voor professionaliseringsactiviteiten van de schoolteams op het gebied van (hoog)begaafdheid. Dat start met het onderschrijven van het belang van professionalisering aangaande het thema (hoog)begaafdheid. Een standaardaanpak voor iedereen lijkt niet aan te sluiten bij de behoeften van de leraren zelf.

Duidelijk is dat de houding en kennis van leerkrachten bepalend is voor (een gebrek aan) interesse in professionalisering binnen het thema begaafdheid. Het is het meest kansrijk als professionaliseringsactiviteiten aansluiten bij het kennisniveau, de interesse en de attitude van de leerkracht. Als leraren uit eenzelfde team samen leren – met name als het over het leren van leerlingen gaat – dan is dat het effectiefst. Het is dan ook belangrijk om – net als voor het leren van leerlingen te differentiëren in professionalisering voor leerkrachten. Dat kan gedaan worden door een gevarieerd plan voor professionalisering te maken, waarbij gevarieerd kan worden in vorm van professionalisering (workshops, ontwikkelteams, werkplaats, opleiding, congressen, literatuur en materialen bestuderen enzovoorts), in de duur van de professionalisering (variërend van korte workshops tot meerjarenopleidingen of langdurige deelname aan een onderzoekswerkplaats), het niveau van professionalisering (variërend van het niveau van een startende leerkracht tot een academische opleiding, tot eventueel een promotietraject) en in de groepering van de deelnemers aan professionalisering (variërend van individuele leraren die een professionaliseringsroute volgen tot gehele schoolteams).

Om daadwerkelijk impact te kunnen realiseren aangaande passender onderwijs voor begaafde leerlingen is vooral meer tijd en ruimte voor leerkrachten nodig, naast het gevoel van 'urgentiebesef' en interesse om te leren. Wie weet zijn meer flexibele takenpakketten mogelijk voor leraren waarbij meer uren ontstaan voor ontwikkeltijd, zoals dit ook sinds recent in de cao van het voortgezet onderwijs is afgesproken.⁹ Leerkrachten zelf kunnen met hun bestuur in gesprek gaan om het belang van professionalisering binnen het thema begaafdheid toe te lichten. Leerkrachten moeten net als leerlingen de ruimte krijgen om te groeien. Dit zal het onderwijs aan alle leerlingen, inclusief de (hoog)begaafden, ten goede komen.

Meer info? Bekijk de videopresentatie van het hele onderzoek op:
<https://www.point013.nl/masterscripties/>

- 1 VanTassel-Baska, J. (2018). Considerations in curriculum for gifted students. In S. I. Pfeiffer, E. Shaunessy-Dedrick, & M. Foley-Nicpon (Eds.), *APA handbook of giftedness and talent* (pp. 349–369). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000038-023>
- 2 Latz, A. O., Speirs Neumeister, K. L., Adams, C. M., & Pierce, R. L. (2008). Peer coaching to improve classroom differentiation: Perspectives from Project CLUE. *Roeper Review*, 31(1), 27-39. <https://doi.org/10.1080/02783190802527356>
- 3 Bakx, A. (2019). Begaafde leerling zoekt leerkracht. Oratie. Radboud Universiteit.
- 4 Fraser-Seeto, K., Howard, S. J., & Woodcock, S. (2015). An investigation of teachers' awareness and willingness to engage with a self-directed professional development package on gifted and talented education. *Australian Journal of Teacher Education*, 40 (1), 1-14. Geraadpleegd via <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=2292&context=sspapers>
- 5 De Heer, W. (2017). *Gelijkheid troef in het Nederlandse basisonderwijs: onderzoek naar Het onderwijs voor zeer makkelijk lerenden* (Doctoral dissertation). Geraadpleegd via <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/54859/01.pdf?sequence=4>
- 6 Little, C. A. (2018). Teaching strategies to support the education of gifted learners. In S. I. Pfeiffer, E. Shaunessy-Dedrick, & M. Foley-Nicpon (Eds.), *APA handbook of giftedness and talent* (pp. 371–385). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000038-024>
- 7 Edinger, M. J. (2017). Online teacher professional development for gifted education: Examining the impact of a new pedagogical model. *Gifted Child Quarterly*, 61(4), 300-312. <https://doi.org/10.1177/0016986217722616>
- 8 Zhang, M., Parker, J., Koehler, M. J., & Eberhardt, J. (2015). Understanding inservice Science teachers' needs for professional development. *Journal of science teacher education*, 26(5), 471-496. <https://doi.org/10.1007/s10972-015-94334>

9 CNV. (2018). Ondersteuning bij uitvoering cao afspraak over werkdruk en ontwikkeltijd VO. Geraadpleegd via <https://onderwijs.cnvconnectief.nl/nieuws/ondersteuning-bij-uitvoering-cao-afpraak-over-werkdruk-en-ontwikkeltijd-vo/>